

Силабус курсу ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРЯННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Освітньо-професійна програма:
«Соціальна Педагогіка»
Галузь знань: 01 – Освіта/Педагогіка
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень
Кількість кредитів: 3.
Дні занять: згідно розкладу
Консультації: середа 14.00-15.00, ауд. 230
Рік навчання: 1. Семестр: 2.
Мова викладання: українська
Форма навчання: денна/заочна

Викладач курсу	доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної роботи Парфанович Іванна Іванівна
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/psychped/parfanovich-vanna-van-vna.php?clear_cache=Y
Контактний телефон	+380963432565
E-mail	parfanoviochi@ukr.net
Формат дисципліни	обов'язкова
Обсяг дисципліни	кредити ЄКТС – 3 (90 год.)

Опис дисципліни

Дисципліна «Профілактика професійного вигорання соціального педагога» спрямована на ознайомлення магістрантів з новими дослідженнями в руслі проблеми професійного вигорання в Україні та закордоном і формування професійних компетентностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у магістрантів формуються **компетентності:**

- ЗК 1.
- ЗК 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності; володіти знаннями щодо структури та динаміки розвитку інноваційних процесів, умов їх ефективності; розробляти та адаптувати відповідно до мети, особливостей об'єктів соціально-педагогічної діяльності і реальної ситуації технології, методи та прийоми реалізації завдань соціально-педагогічної діяльності; визначати переваги, можливості окремих технологій стосовно завдань соціально-педагогічної діяльності з дітьми, учнівською молоддю та їхніми сім'ями.
- ЗК 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію; здійснювати порівняльний аналіз досвіду вирішення соціально-педагогічних проблем, прогнозувати шляхи їх розв'язання; визначати пріоритетні проблеми в соціально-педагогічній практиці, здійснювати соціально-педагогічну роботу з урахуванням змін у нормативно-правових документах.
- ЗК6. Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми використовуючи доцільні технології, форми та методи соціально-педагогічної роботи у професійній діяльності; володіти знаннями щодо характеристики та класифікації інноваційних технологій, форм та методів, які використовуються у професійній діяльності; добирати найбільш ефективні форми та методи роботи, забезпечувати їх варіативність, структурність, послідовність та інтеграцію.
- ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо; визначати, формулювати та професійно

- розв'язувати соціальні та педагогічні проблеми різних груп клієнтів; здатність передбачати зміни, тенденції та швидко реагувати на них, постійно рухатися вперед, надихати інших, приймати рішення у складних ситуаціях, домагатися поставлених завдань.
- ЗК 11. Здатність до зрозумілого і недвозначного донесення власних висновків, знань та пояснень, які їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, а також до осіб, які навчаються.
- ЗК 12. Здатність аналізувати і застосовувати зміст законодавчих і нормативних документів про освіту, про наукову та науковотехнічну діяльність, про працю.
- ФК 4. Здатність здійснювати експертизу та надавати консультації з питань освітньої політики та інновацій в освіті; підвищувати рівень спрямованості здібностей, знань, навичок, прагнень, творчих зусиль, інтересів, цілей та ідеалів дітей та молоді на реалізацію нагальних потреб; розробляти педагогічну модель та визначати оптимальні умови формування соціальної активності дітей та молоді; забезпечувати координацію діяльності різних інститутів соціального виховання в процесі стимулювання дітей та молоді до прояву соціальних ініціатив та участі у суспільному житті.
- ФК 13. Здатність до координації зусиль різних організацій соціально-педагогічної сфери щодо вирішення соціальних проблем і завдань в інтересах соціального захисту представників груп ризику; застосовувати технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями суб'єктів, організувати і координувати волонтерську діяльність на засадах академічної культури та добросовісності.
- ФК 16 Посередництво між клієнтами та структурами, що надають послуги, з метою максимізації соціально-педагогічних ресурсів відповідно до потреб та інтересів споживачів послуг.

Структура курсу

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
2/2	1. Сутність і специфіка вигорання соціального педагога.	Знати можливості й ризики у роботі соціального педагога, зміст соціально-педагогічної діяльності залежно від функціонального призначення соціальної структури, психолого-педагогічні, особистісно-індивідуальні, статеві, вікові фактори впливу на ефективність у професійній діяльності. Уміти характеризувати сутність професійного вигорання як процесу і наслідку, детермінацію професійного вигорання у соціальній сфері сучасної держави. Вміти обґрунтувати ризики у виникненні професійного вигорання, такі як: відсутність навиків правильної організації робочого і вільного часу; здатність прогностично визначити можливі небезпеки; несумісність партнерів та/чи колег по роботі.	Презентації, питання, вправи, тести

2/2	2. Взаємозумовленість змісту методів і форм роботи та професійного вигоряння соціального педагога.	Розуміти методи і форми соціально-педагогічної діяльності, технології соціально-педагогічної діяльності у єдності компонентів соціально-організаційного і психолого-педагогічного характеру, вимоги до соціально-педагогічної діяльності. Мати уявлення про регламентацію, технологічність й творчість у роботі соціального педагога. Дати трактування професійного вигоряння як психоемоційного фактору діяльності, а також акцентуацій характеру, мотивації діяльності, відповідальності як визначальних чинників ставлення до роботи. Уміти визначити можливі етапи, сфери виникнення професійного вигоряння в діяльності соціального педагога, готовність до здійснення професійних обов'язків з дотриманням	Презентації, питання, вправи, тести
-----	---	--	-------------------------------------

		принципів режиму праці й відпочинку, поєднання різних видів діяльності, етичних норм комунікації з колегами, батьками, дітьми, адміністрацією.	
2/2	3. Суспільні можливості ресурси з питань захисту й охорони працівників соціальної сфери.	Знати систему соціальних закладів, установ, організацій державного і недержавного секторів та «третього сектору». Розуміти місце соціально-педагогічної діяльності в структурі соціальної сфери держави. Володіти уявленнями щодо контролю і регулятивних механізмів у соціально-педагогічній діяльності. Аналізувати гарантії захисту соціального педагога з боку органів державної виконавчої влади і місцевого самоврядування, територіальних громад. Уміти визначити індивідуальну готовність й ставлення до професійної діяльності, зовнішні та внутрішні фактори впливу на ставлення до роботи, їх узгодженість й взаємозумовленість. Володіти методами стимулювання, заохочення, покарання, оцінки діяльності соціального педагога з боку суспільства, адміністрації, підлеглих, оточення.	Презентації, питання, вправи, тести
2/2	4. Інноваційні підходи і менеджмент як шляхи модернізації змісту й охорони соціально-педагогічної діяльності.	Уміти зробити порівняльний аналіз вітчизняного й зарубіжного підходів до соціальної, соціально-педагогічної діяльності, визначити позитиви й недоліки в організації роботи фахівця соціальної сфери у державах різного рівня розвитку. Володіти знаннями щодо соціальних гарантій діяльності соціального педагога у провідних державах світу, можливостей підтримки соціально-педагогічної діяльності в державі та рівнів упровадження інноваційних підходів. Аналізувати основні новітні шляхи у підходах до соціально-педагогічного фаху. Вміти здійснювати менеджмент як складову соціально-педагогічної діяльності, вдосконалювати його як запоруку профілактики професійного вигорання соціального педагога.	Презентації, питання, вправи, тести
2/2	5. Профілактика професійного вигорання соціального педагога як предмет теоретичного	Володіти знаннями щодо теоретичного пояснення суті професійного вигорання, обґрунтування необхідності й можливостей запобігання, подолання ризиків соціально-педагогічної діяльності. Знати нормативні	Презентації, питання, вправи, тести

	дослідження та практики соціальної сфери.	визначення професійного вигоряння у працях науковців, методистів, практиків. Розуміти профілактику професійного вигоряння як усунення деформацій у структурі діяльності й психоемоційній сферах соціального педагога, єдність теоретичного й практичного підходів до пояснення професійного вигоряння. Вміти застосувати базові положення соціально-педагогічної діяльності як практичної сфери й сфери надання соціальних послуг. Мати уявлення про можливості реабілітації фахівця соціальної сфери.	
2/2	6. Диференціація підходу до профілактики професійного вигоряння фахівців соціальної сфери відповідно до специфіки закладу, установи, організації.	Аналізувати структури соціальної сфери, їх диференціацію за змістом діяльності, зокрема органи державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, соціальні служби, громадські релігійні, благодійні організації, фізичні особи. Знати нормативні документи діяльності соціальних структур: статuti, положення, інструкції, а також органи контролю та їх призначення. Розуміти вплив соціального-організаційного фактору на професійне вигоряння. Обґрунтувати соціально-педагогічну діяльність у закладах, установах, організаціях, специфіку соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітньому закладі. Вміти трактувати професійне вигоряння як суб'єтно-об'єктний феномен.	Презентації, питання, вправи, тести
2/1	7. Організація праці соціального педагога як важлива умова профілактики професійного вигоряння.	Знати психолого-педагогічні передумови організації праці соціального педагога, нормативно-правове забезпечення соціально-педагогічної діяльності як фактор запобігання психічної депривації працівників. Володіти уявленнями про режим роботи фахівця соціальної сфери та можливості регуляції професійним навантаженням. Розуміти, що таке фіксація діяльності соціального педагога, враховувати непередбачувані ризики й шляхи їх попередження та подолання.	Презентації, питання, вправи, тести
2/1	8. Форми запобігання професійного вигоряння у	Уміти характеризувати професійну придатність до соціально-педагогічної діяльності та здатність використовувати	Презентації, питання, вправи,

	соціально-педагогічній діяльності.	суспільні можливості й ресурси для вирішення поточних проблем. Знати специфіку планування роботи соціального педагога та позапланові й додаткові навантаження. Мати уявлення про диференційований підхід до розподілу обов'язків адміністрації, інших посадовців та соціального педагога. Аналізувати розподіл обов'язків соціального педагога і практичного психолога у межах діяльності соціально-психологічної служби навчального закладу. Уміти трактувати функцію менеджменту в соціально-педагогічній діяльності та позитиви й недоліки становища у колективі соціального педагога. Розуміти специфіку організація дозвіллевої сфери соціального педагога. Володіти вміннями налагоджувати суспільні зв'язки як необхідна умова комунікації, взаємообміну інформації.	тести
2/1	9. Шляхи гармонізації психоемоційного стану соціального педагога у традиційних і новітніх підходах.	Обґрунтовувати психолого-педагогічний підхід до пояснення і профілактики професійного вигорання соціального педагога. Знати традиційні наукові погляди щодо педагогічної діяльності, класиків педагогіки та зміст соціально-педагогічної діяльності, практики реабілітації та оздоровлення педагогів, фахівців соціальної сфери. Розуміти єдність наукового, методичного, практичного рівнів у профілактиці професійного вигорання, сутність розвантажувальних практик. Релаксаційні тренінгові програми для соціальних педагогів.	Презентації, питання, вправи, тести,
2/1	10. Етичний компонент соціально-педагогічної діяльності як умова запобігання ризикам професійного вигорання.	Знати етичний кодекс фахівця соціальної сфери та здійснювати його адаптація до соціально-педагогічної діяльності, а також правила, прийоми, не передбачені формальним рівнем роботи. Мати уявлення про межі допустимих інновацій у роботі фахівців соціальної сфери. Характеризувати професійну готовність і професійну дискваліфікацію. Вміти аналізувати контрольну функція правоохоронних органів з питань педагогічної етики, моральні санкції щодо порушення етики роботи. Вміти здійснювати моральний, правовий, релігійний регулятивні	Презентації, питання, вправи, тести

		механізми щодо питань професійного вигорання у соціально-педагогічній діяльності.	
--	--	---	--

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких **результатів навчання**

ПРН 5.	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів; встановлювати взаємозв'язки та організувати спільну діяльність з громадськими, соціальними та державними структурами для вирішення професійних завдань; вимірювати досягнення у виконанні поставлених завдань і формулюванні/перегляді цілей; добирати відповідний інструментарій (інтерв'ю, спостереження, анкети, фокус-групи), уміти ними користуватися.
ПРН 6.	Розробляти та реалізовувати інноваційні й дослідницькі проєкти у сфері освіти/педагогіки та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм; комплексно застосовувати знання з теорії і практики соціально-педагогічної діяльності; прогнозувати результати прийнятих організаційно-управлінських рішень і готовність брати відповідальність за їх наслідки, на засадах академічної культури та доброчесності.
ПРН 11.	Приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері освіти/педагогіки, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації; визначати, аналізувати та пояснювати соціальні явища, ідентифікувати соціально-педагогічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання; здійснювати консультативну діяльність, пропонувати власні способи вирішення соціальних завдань і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
ПРН 12.	Обирати необхідні технології соціально-педагогічної роботи як систему прийомів і засобів соціально-педагогічного впливу, прогнозувати умови, що забезпечуватимуть оптимальний розвиток особистості.
ПРН 13.	Застосовувати моделі розвитку громад, ініціювати громадські дискусії, слухання, спрямовані на оптимізацію соціального захисту і соціального обслуговування населення; вивчати та застосовувати стандарти соціально-педагогічних послуг для різних категорій клієнтів, долати дискримінаційні практики та впроваджувати антидискримінаційну політику в навчальних закладах, організаціях, службах та установах.

Рекомендовані джерела

Основні:

1. Винославська О. В. Людські стосунки: Зошит для практичних занять для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. К. : ІВЦ «Політехніка». 2001. 39 с.
2. Зайчикова Т. В. Діагностика та профілактика синдрому «професійного вигорання» у вчителів : Методичні рекомендації. К. Рівне. 2003. 24 с.
3. Карамушка Л. М. Особливості вияву синдрому «професійного вигорання» у вчителів. *Освіта і управління*. Т.6, Число 3. 2003. С. 57–66.
4. Картрайт С. Стресс на рабочем месте / Пер. с англ. Х. : Изд-во Гуманитарный Центр. 2004. 236 с.
5. Кулик С. М. Психологічні проблеми професійної адаптації вчителів. *Актуальні проблеми психології. Том 1.: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія* / За ред. Максименка С. Д., Карамушки Л. М. К. : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Частина 2. 2001. С. 201–204.
6. Методи та технології роботи соціального педагога / Авт.-укладачі: С. П. Архипова, Г. Я. Майборода : навч. посіб. К. : Слово, 2011. 496 с.
7. Синдром професійного вигорання та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти / За наук. ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. К. : Міленіум, 2006. 368 с.
8. Татенко В. О. Проблема актуалізації суб'єктних можливостей людини: психореабілітаційний аспект. *Актуальні проблеми психології: Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України* / За ред. С. Д. Максименка. Вип. 19. К. 1999. С. 231–239.
9. Чернобровкин В. М. Методика диагностики фрустрационных реакций педагогов. *Практична психологія та соціальна робота*. 2001. №1(28). С. 5–20.

10. Дослідження синдрому «професійного вигорання» у вчителів / Л. М. Карамушка, Т. В. Зайчикова, О. С. Ковальчук, Г. Л. Федосова, О. Ф. Філатова, О. А Філь. К. : Міленіум. 2004. 24 с.

11. Калошин В. Ф. Як долати стрес у педагогічній діяльності. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. № 9. С. 60–66.

12. Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій : гендерні аспекти. / за ред. С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Т. В. Зайчикової. К., 2006. 365 с.

13. Стрессменеджмент – эффективная антистрессовая программа для всех : валеологический практикум. *Практична психологія та соціальна робота*. 2005. № 1. С. 60–66; № 2. С. 28–41.

14. Maslach C. The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behaviour*. 1981. No 2. P. 99–113.

Додаткові:

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Посібник. К. : Академвидав. 2003. 448 с.

2. Тренінг педагогічного спілкування: Методичні поради для практичних психологів / Укладач А. М. Гірник. К. : КВПІ. 1995. 36 с.

3. Булатевич Н.М. Синдром емоційного вигорання вчителя : автореф. дис..... канд. психол. наук: спец. 19.00.04 «Медична психологія». К., 2004. 19 с.

4. Емоційне вигорання : упоряд. В. Дудяк. К. : Главник, 2007. 127 с.

5. Кирхлер Э. Мотивация в организациях. Психология труда и организационная психология. Х.: Гуманитарный центр. 2004. 168 с.

6. Курлянд З. Н. Педагогические способности и профессиональная устойчивость. Одесса, 1992. 122 с.

7. Maslach C. Prevention of burnout: New perspectives. *Applied and preventive Psychology*. 1998. Vol. 7. P. 63–74.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час заняття	5
Змістовий модуль 1 (сутнісний зміст професійного вигорання соціального педагога у теорії та практиці функціонування соціальної сфери суспільства) – усне і письмове опитування, презентації, задачі, вправи, тести	30
Змістовий модуль 2 – (регулятивні механізми профілактики професійного вигорання соціального педагога) – усне і письмове опитування, презентації, задачі, вправи, тести	30
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	20
Залік – тести, завдання	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
64-74	D	задовільно
60-64	E	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика оцінювання

● **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

● **Політика щодо академічної доброчесності:** усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзамену заборонені.

● **Політика щодо відвідування:** відвідування занять є обов'язковим компонентом навчання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із деканатом.